
А.І. Радченко

канд. геол. наук,
заступник директора з питань наукової та видавничої
діяльності Видавничого дому «Академперіодика» НАН України
e-mail: radchenko@nas.gov.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0276-6398>

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ ЯК КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА

<https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.391.026>

Розглянуто питання організації діяльності наукового періодичного фахового видання в Україні, зокрема у Національній академії наук України. Названі основні нормативні документи, що визначають цю діяльність. Окреслено основні проблеми оптимальної організації роботи з підготовки й випуску наукової періодики, передовсім проблему браку кваліфікованих кадрів та ефективного розподілу повноважень. Визначено ризики, пов'язані з надмірною формалізацією роботи редакційної колегії та редакції наукового періодичного видання.

Ключові слова: науковий журнал, наукометрична база даних, видавнича діяльність, публікаційна активність, фахове видання, НАН України.

Науковий журнал є ядром наукового життя. Навколо нього обертаються різного рівня і ступеня порядності науковці, виконуючи різні ролі — читачів, авторів, рецензентів, редакторів, цитувальників, а також різного ґатунку видавці та інституції, пов'язані з організацією науки. Це найрізноманітніші фонди та організації, які надають фінансування на виконання наукових досліджень, і установи, що створюють необхідний інструментарій та методики для оцінювання ефективності вже зроблених і перспективності майбутніх фінансових вкладень, — наукометричні бази даних.

Майже три століття основною функцією журналу була комунікативна, а нині журнал набуває нової функції — мірила ефективності наукової праці¹ та добробуту науковців [1—3]. Це прикро та некоректно, але у захопленні можливістю все порахувати ми не зважаємо навіть на застереження засновника сучасної наукометрії Ю. Гарфілда: «Кількісні критерії не мають бути застосовані як єдиний критерій оцінювання якості досліджень наукової установи чи індивідуальних дослідників. Ці показники

---

¹ Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 № 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-2017-%D0%BF> (дата звернення: 08.07.2019).

можуть сприяти формуванню зваженого експертного судження. Застосування кількісних даних без належного попереднього навчання поводженню з ними та критичного ставлення може стати на заваді прогресу досліджень і наукових співробітників» [2]. Однак із цією тенденцією необхідно рахуватись, адже саме вона є рушієм уніфікації світових вимог до наукових періодичних видань [4—7]. Коректному застосуванню наукометричних показників у царині регулювання дослідницької діяльності нині присвячено багато досліджень, чії висновки стисло підсумовані у Лейденському маніфесті [8] та відкритій заяві трьох провідних світових наукових інституцій: Французької та Німецької (Леопольдіна) академій наук і Лондонського Королівського наукового товариства стосовно рекомендованих підходів до оцінювання діяльності науковців та дослідницьких програм [9].

Зараз нам здається, що принципи та забезпечення існування наукового журналу стали інакшими, ніж були століття чи більше тому. Насправді ні. Журнал, як і раніше, має представляти статті з новими, а не опублікованими раніше результатами, логічно викладеними і повною мірою обґрунтованими, викладені експерименти та описані методики повинні підлягати верифікації. Також стаття має забезпечувати повноту посилань на праці, з якими вона пов'язана, й бути легко доступною іншим науковцям [10]. Змінились лише технічні засоби забезпечення оригінальності, чесності, відтворності та доступності наукового результату. А організувати все це, як і триста років тому, має редактор журналу та кілька його помічників.

Хто такий редактор журналу і що він повинен робити?

Насамперед — визначитись, який же він редактор: головний, відповідальний, науковий, літературний, художній, технічний? Заступники головного редактора також, вочевидь, редактори, як і усі члени редакційної колегії журналу.

Головний редактор, відповідно до Законів України «Про видавничу справу»² та «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»³, а також «Положення про періодичні видання НАН України»⁴, несе персональну відповідальність за журнал, його роботу та стратегію розвитку. Керуючись чинним законодавством, він ухвалює рішення про напрями розвитку, обрання економічної моделі, умов передплати чи відкритого доступу, обсягу та періодичності, формування архівів та входження до різноманітних баз. Він формує склад редакційної колегії та призначає своїх заступників, від-

² Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 08.07.2019).

³ Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 08.07.2019).

⁴ Про затвердження Положення про періодичне видання Національної академії наук України: постанова Президії НАН України від 07.11.2008 № 283. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/2008/regulations/OpenDocs/081107_283.pdf (дата звернення: 08.07.2019).

повідальних за конкретні наукові напрями (рубрики) журналу, призначає рецензентів, запрошує до співпраці нових авторів, веде засідання редакційної колегії, підписує випуски журналу до друку.

Згідно із цим Положенням головний редактор «несе відповідальність за зміст періодичного видання, його науковий рівень, відповідність визначеній тематиці, виконання вимог нормативних документів НАН України та чинного законодавства до діяльності періодичного видання», а також «сприяє залученню до діяльності періодичного видання провідних учених у визначеній галузі, підвищенню його наукового рівня» і, здійснюючи загальне керівництво редакцією та відповідаючи за дотримання Закону України «Про авторське право і суміжні права»⁵, «забезпечує представлення анотацій усіх статей періодичного видання у мережі Інтернет не менше, ніж двома мовами (українська, англійська)».

Тобто головний редактор відповідає передовсім за зовнішні зв'язки журналу: його помітність, привабливість, цінність — за його наукове реноме.

Підтримкою у підвищенні впливовості та помітності журналу є **заступники головного редактора** — вони відповідають за певні тематичні розділи, отже, мають вплив на стратегічні напрями роботи: запрошення авторів, рецензентів, нових членів редакційної колегії, формування нових рубрик, укладання спеціалізованих випусків, входження до потрібних реферативних чи наукометричних баз, наповнення редакційного портфеля тощо.

Інші **члени редакційної колегії** найчастіше тільки беруть участь у засіданнях або й просто дають згоду на зазначення власних прізвищ у журналі. Інколи можуть бути рецензентами або виконувати незалежне оцінювання у разі, коли висновки рецензентів щодо певної пропонованої статті різні. У деяких журналах члени редколегій спільно готують тематичні огляди за конкретними науковими напрямками. Але реально вони передовсім сприяють зростанню реноме журналу завдяки власному науковому авторитету.

В умовах загального захоплення наукометрією на основі бібліометричних показників робота головного редактора, його заступників та інших членів редакційної колегії має бути спрямована на підвищення помітності й авторитетності журналу, що призводитиме до підвищення його цитованості в інших виданнях та привертатиме до нього увагу найцитованіших у галузі науковців-авторів. Вони, запропонувавши власну статтю до такого помітного журналу, сприятимуть підвищенню його цитованості...

Але часто трапляється так, що «головний редактор та редакційна колегія самоусунулись від відповідальності за видання, або головний редактор вважає журнал власним, практично «кишеньковим» [11]. Тоді спиняється поступ журналу, він втрачає авторську і читацьку аудиторію, має проблеми з наповненням і вимушений друкувати будь-які статті, фактично відмовившись від рецензування. Однак відповідно до методики оцінювання установ факт

⁵ Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 37922-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 08.07.2019).

існування в установі власного періодичного видання дає їй додаткові бали, тому жодна установа власноруч не знищить навіть недієздатне видання.

Виправити ситуацію з існуванням надмірної кількості низькоякісних і фактично відсутніх в інформаційному просторі періодичних видань покликаний «Порядок формування Переліку наукових фахових видань України», затверджений на початку 2018 року відповідним наказом Міністерства освіти і науки України⁶. Його позитивні риси та хиби, а також виклики та перспективи оцінювання видавничої діяльності та публікаційної активності вітчизняних наукових осередків детально розглянуто у роботі [12]. У ній же оприлюднено пропозиції щодо формування стратегічних пріоритетів оцінювання наукової впливовості на підставі статистичних і похідних наукометричних зведень щодо публікаційної активності учених, а також запропоновано використання двовимірного підходу до державного регулювання шляхом упровадження дієвого інструментарію аналізу й оцінювання публікаційної і видавничої діяльності дослідників та наукових установ і закладів вищої освіти з метою забезпечення сталого розвитку національної інформаційної сфери. Очевидним завданням для вітчизняних організаторів науки і науковців є підвищення стандартів якості фахової наукової періодики, формування засад коректного різнобічного оцінювання видавничої продукції та діяльності й побудови відповідних рейтингів.

Оновлені названим порядком вимоги до наукових фахових видань України дають змогу скоротити кількість членів редколегії до семи науковців разом із головним редактором⁷. Нині не потрібно залучати по шість фахівців з кожного наукового напрямку, достатньо, щоб сім учених, які письмово згодилися увійти до складу редколегії, мали науковий ступінь за однією зі спеціальностей, що відповідають науковому профілю видання, не менше трьох із них працювали за основним місцем роботи в українських наукових установах або закладах вищої освіти і щонайменше один — у закордонних. У разі запровадження змін до цього наказу МОН України, нещодавно запропонованих до громадського обговорення⁸, формулювання вимоги до закордонних фахівців буде уточнено так: «не менше одного вченого, який працює у країні, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та / або Європейського Союзу». До того ж кожен із членів редакційної

⁶ Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України: наказ МОН України від 15.01.2018 № 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-18> (дата звернення: 08.07.2019).

⁷ Порядок формування переліку наукових фахових видань України: відповіді на найпоширеніші запитання. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pravo-diyalnosti/2018/24/1000.pdf> (дата звернення: 08.07.2019).

⁸ Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15 січня 2018 року № 32: проект наказу МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuyedlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-nakazu-pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-formuvannya-pereliku-naukovih-fahovih-vidan> (дата звернення: 08.07.2019).

колегії повинен мати або не менше трьох публікацій за п'ять років, або не менше семи публікацій за 15 років, опублікованих у щонайменше двох різних виданнях. Ці публікації повинні бути статтями у виданнях, включених до *Web of Science Core Collection* та / або *Scopus*, чи монографіями (розділами у монографіях), випущеними міжнародними видавництвами, приналежними до категорій А, В, С за класифікацією *SENCE*. Одна з цих публікацій має бути оприлюднена протягом останніх трьох років.

Ланкою, що з'єднує стратегічне загальне керування виданням та практичне втілення обраних рішень, є **відповідальний редактор**. Він може фігурувати також як штатний заступник головного редактора, відповідальний секретар редколегії чи журналу, завідувач редакції. Це тактик, який не тільки щодня працює над упровадженням заходів із поліпшення роботи видання, визначених головним редактором і редколегією, але й очолює роботу редакції з перетворення авторських рукописів на готовий до поліграфічного відтворення та розміщення у мережі оригінал-макет і відповідає за виконання цієї роботи. Для традиційних паперових видань також контролює поліграфічне виготовлення й поширення випусків.

Але у наших умовах це особа, яка виконує функції усіх: від головного редактора до кур'єра (на рисунку для унаочнення багатопційності відповідального редактора в українському науковому фаховому виданні використано ілюстрації Джона Теннієла до книги Льюїса Керрола «Аліса у Країні Див»). Зрозуміло, що за такого навантаження відповідальному редактору — секретарю — завідувачу редакції важко слідкувати за новачками у науковому світі та упровадженням сервісів, покликаних покращити роботу журналу. Саме тому такими складними є будь-які зміни у журналі: варто відволікти єдиного дієвого працівника від поточної роботи, як це неминуче позначається на графікові виходу видання.

Що ж насправді мав би робити цей працівник? Отримувати та реєструвати авторські рукописи, одразу направляючи авторам на доопрацювання неналежно оформлені роботи; подавати їх на розгляд головному редактору та після визначення ним рецензентів здійснювати необхідне листування. Вести базу авторів і рецензентів журналу. Про результати рецензування, як і про наповненість портфеля журналу загалом і по рубриках, повідомляти головному редактору. Готувати засідання редколегії, укладати рукопис журналу відповідно до затвердженого редколегією змісту та передавати цей рукопис до виготовлення видавцеві. Укладаючи рукопис, прослідкувати за коректним зазначенням імен, ідентифікаторів та афіліацій авторів, відомостей про фінансування наукових досліджень, відомостей, що стосуються ідентифікування журналу загалом та кожної статті окремо. Слідкувати за своєчасним поданням інформації до баз даних, електронних каталогів, агрегаторів, контролювати наповнення власного веб-ресурсу журналу, аналізувати можливість входження до інших ресурсів та пропонувати головному редакторові шляхи покращення доступності видання у мережі. Очевидно, що навіть для цього обсягу роботи відповідальному редакторові потрібен помічник.

До того ж, відповідальний редактор не повинен: шукати авторів та обирати рецензентів — це компетенція головного редактора; перевіряти переліки посилань до статей і метричні одиниці, факти і дати — це робота рецензента; редагувати чи перекладати тексти — для того є науковий і літературний редактори; виготовляти ілюстративний матеріал і оригінал-макет — для цього є художній і технічний редактори, художники і верстальники.

Отже, після затвердження змісту журналу на засіданні редакційної колегії відповідальний секретар передає повний рукопис журналу до редакції, в ідеальному випадку — до видавця. Тут виконують редагування текстів, художнє оформлення журналу, підготовку ілюстрацій та виготовлення оригінал-макета. Ці операції покладені на наукового редактора, адже для наукових видань кожен літературний редактор повинен мати бодай початкові знання з відповідної наукової тематики та слідкувати за розвитком термінології у певній сфері; на художнього редактора та технічного редактора, які слідкують за правильністю оформлення обкладинки і титульної сторінки, відповідністю сторінок затверженому шаблону журналу та чинним державним стандартам, гармонійністю розміру й розташування рисунків і таблиць, написів та підписів до них тощо.

Нехтування будь-якою ланкою у роботі чи змішування функціональних обов'язків призводить до зниження якості журналу, у тому числі й наукової цінності. Адже непрофесійне недбале оформлення, низька якість підготовки текстів, використання наукового сленгу замість усталеної термінології, порушення чинного правопису, недотримання державних стандартів, неякісне поліграфічне виконання, відсутність вчасно оновлюваного грамотного вебресурсу відштовхуватимуть і читачів, і авторів. У журналах з низькою культурою підготовки зрештою публікуватимуться лише ті, кому важитиме факт публікації, а не її помітність і шанси на цитованість.

Викладений вище розподіл обов'язків передбачає вже згадуване «Положення про періодичне видання НАН України». Останні десять років Науково-видавнича рада НАН України наполегливо пропонувала, щоб кожний журнал на основі цього положення уклав власний документ і унормував розподіл обов'язків для оптимального функціонування. Нині це положення потребує деякого оновлення, адже не враховує новацій останніх років. Наприклад, хто має відповідати за упровадження систем ідентифікаторів, у тому числі авторських профілів та індексів *doi*, уведення необхідних застережень щодо дотримання етичних норм та політики антиплагиату, сучасних засобів захисту авторського права, зокрема ліцензій *Creative Commons*, входження до баз даних, подання документів на перереєстрацію до МОН України із визначенням потрібної категорії, відповідне оновленням вимог до авторів?

Кожну з цих новацій відповідальний редактор сприймає як ще одне завдання та поспішає його виконати формально, не приділяючи йому уваги, щоб вивільнити час на роботу зі статтями. Але всі ці новації створюють єдину систему. І завдання відповідального редактора тут — збагнути

цю систему та показати її головному редактору. А вже потім, коли головний редактор визначить першочергові та другорядні завдання та шляхи їх виконання, можна буде говорити про цілеспрямовану політику і раціональну діяльність.

Тут у пригоді членам редакційних колегій і працівникам редакцій наукових фахових періодичних видань можуть стати ті самі наукометричні бази даних, до яких ми прагнемо увійти. Від 1 червня 2019 року Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ України) приймає заявки для надання вітчизняним закладам вищої освіти і науковим установам державної та комунальної форм власності доступу до баз даних *Scopus* та *Web of Science* за рахунок коштів державного бюджету⁹. Багато установ вже підключилось до баз і працює з ними. На допомогу початківцям *Web of Science* постійно пропонує безкоштовні вебінари з різних питань, тож опанувати роботу з базою і використання численних інструментів відбирання, сортування, аналізування інформації не так і складно. На мою думку, особливу увагу відповідальних секретарів редакційних колегій мав би привернути ресурс *Publons* (продукт компанії *Clarivate Analytics*). Це ресурс для рецензентів, які, створивши відповідний авторський профіль, синхронізований із *ORCID* та *Researcher ID*, можуть легко створити верифіковану історію власної експертної діяльності як наукового редактора і рецензента, визначити свій рейтинг у певній тематичній області, отримати статистичні відомості щодо власних рецензій, а також журналів, для яких прорецензовано роботи, обрати інші цікаві журнали та запропонувати їм власні послуги, отримати конкретні рекомендації щодо укладання рецензій та використання статистики рецензування як показника ефективності діяльності, активніше долучатись до наукових дискусій. Оскільки ресурс є відкритим, його можна використовувати і для пошуку рецензентів з певної тематики¹⁰.

Прикро, але більша частина працівників редакцій, які звертаються до нас, починають свої питання зі слів «Мені сказали, що нам потрібно». Зустрічне питання «Для чого?» зазвичай залишається без відповіді. Хотілось би, щоб фахівці видавничої справи в Академії усе-таки скористались безкоштовним доступом до провідних наукометричних баз і побачили сучасні наукові періодичні видання з різних країн та галузей знань, різного рівня (квартилію), ознайомились із їхніми вебресурсами, правилами для авторів, вимогами до публікацій і рецензування, рубрикацією та типами публікацій, часом проходження матеріалів у редакції тощо.

Відклавши у бік високі матерії типу відкритого доступу і як нам публікувати іноземців за гроші, спробуємо поділити нові обов'язки між старими гравцями.

---

⁹ Доступ до наукометричних БД. Світовий досвід для твого розвитку. URL: <https://dntb.gov.ua/international-db-dntb> (дата звернення: 08.07.2019).

¹⁰ *Publons*. URL: <https://clarivate.ru/products/publons> (дата звернення: 08.08.2019).

Виходимо з того, що вершиною мрій вітчизняного журналу є отримання категорії А у переліку наукових фахових видань. Бо інакше ж наші публікуватись не будуть, а статей і так бракує. Які вже там комунікативні функції... Ну, може бути ще категорія Б. Вона й більш досяжна.

Категорія А — стратегічне завдання. Вирішувати його треба було тоді, коли наказ МОН України набув чинності (13.03.2018), пам'ятаючи про те, що у березні 2020 чинний до ухвалення наказу перелік фахових видань зникне. Ознайомлення з наказом — завдання саме для відповідального редактора. А от далі — вже виключно компетенція головного: він має обрати категорію, якої домагатиметься журнал протягом двох років, і визначити, як саме це відбуватиметься. І відповідно змінити склад редакційної колегії та затвердити нові вимоги до авторів. Обрати наукометричну базу, до якої журналу бажано увійти (для категорії А це *Web of Science Core Collection* та *Scopus*), ознайомитись з її вимогами та дати доручення стосовно увідповіднення вебресурсу журналу цим вимогам та подання заявок на входження до обраних баз.

Нові вимоги до авторів має підготувати відповідальний секретар, виходячи із визначеної головним редактором мети і враховуючи: етику; політику; потребу у системах ідентифікації журналу, статей і авторів; ліцензійні договори та ліцензії відкритого доступу. Головний редактор повинен ознайомитись з усіма цими текстами, підготовленими відповідальним секретарем для оприлюднення на вебресурсі видання, а також затвердити їх на засіданні ре-

дакційної колегії. Технічне розміщення цих текстів, відповідних ідентифікаторів, реєстрація кодів *doi*, формування електронного архіву, застосування новітнього програмного забезпечення, у першу чергу референс-менеджерів і програм з виявлення плагіату, — це вже завдання для працівника редакції, помічника відповідального секретаря.

Зазначене вище було б можливо за два роки, якби журнал працював як злагоджена система із чітко розділеними повноваженнями між працівниками, із визначеною метою, авторами та рецензентами, коло яких розширюється, з актуальною тематикою, яка розвивається. Таке видання цікавитиме багатьох фахівців як спосіб оприлюднення власних значущих результатів. Але за кілька місяців, що залишились до оновлення переліку фахових видань, увійти до *Web of Science Core Collection* та *Scopus* нереально. Тому зараз як мету варто розглядати категорію Б. Тим більше, що вже згадувані пропонувані МОН України зміни до «Порядку формування Переліку...» передбачають вдале уточнення формулювання пункту щодо обов'язкового для отримання категорії Б «включення до профільних міжнародних наукометричних баз даних, рекомендованих МОН». У разі ухвалення змін умовою стане «індексація статей наукового видання у базах даних країн, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та / або Європейського Союзу». А це фактично всі ті бази даних, до яких і входять журнали НАН України: *DOAJ*, *ERICH PLUS*, *EBSCO*, *GeoRef*, *WorldCat*, *PubMed*, *Chemical Abstracts* тощо.

У разі отримання категорій А та Б наукове фахове видання на період до проведення моніторингу спокійно може продовжувати друкувати статті вітчизняних науковців, потрібні їм для атестацій, отримання наукових ступенів і фінансування. Не опікуючись зростанням престижу, розширенням кола авторів і рецензентів й, відповідно, читачів, поліпшенням наукової комунікації.

Журналів категорій А та Б станом на 01.06.2019 було 157 (електронних і друкованих разом), серед них 41 видання НАН України та її установ. Принагідно відзначу, що 13 із 14 видань, для яких *Web of Science Core Collection* обраховує імпаکت-фактор, також випускають установи НАН України.

Наступного року, якщо МОН України не запровадить ще якихось змін до «Порядку формування Переліку...», журнали, що мають нині категорію В, будуть виключені з переліку без права поновлення. На сьогодні це близько 1700 видань. Також у переліку фахових нині вміщено 657 видань без категорії — вони втратили фаховість 2014—2016 року, бо не подали вчасно документи на її поновлення.

Зрозуміло, що фактичне знищення такої кількості видань призведе до зростання попиту на ті видання, що залишились у категоріях А та Б, а також до виникнення нових видань. Тобто кілька найближчих років все виглядатиме так, наче нічого не треба робити: фаховість є, статті є, робота з базами даних налагоджена, ідентифікатори *doi* працюють. А що далі? Може, нарешті, настане час згадати, що науковий журнал — ядро наукової комунікації?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методика оцінювання ефективності діяльності наукових установ Національної академії наук України. URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_text.pdf (дата звернення: 08.07.2019).
2. Акоев М.А., Маркусова В.А., Москалева О.В., Писляков В.В. Руководство по наукометрии: индикаторы развития науки и технологии. Екатеринбург, 2014. 250 с. <https://doi.org/10.15826/B978-5-7996-1352-5.0000>
3. Игра в цифры, или как теперь оценивают труд ученого (сборник статей по библиометрике). Москва, 2011. 72 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0010432> (дата звернення: 08.07.2019).
4. Web of Science Core Collection. URL: <https://clarivate.com/products/web-of-science/open-access> (дата звернення: 08.07.2019).
5. Scopus: Access and use Support Center: What is Scopus Preview? URL: https://service.elsevier.com/app/answers/detail/a_id/15534/supporthub/scopus/ (дата звернення: 17.04.2019).
6. About DOAJ (Directory of Open Access Journals). URL: <https://doaj.org/about> (дата звернення: 08.07.2019).
7. ERIN PLUS. Norwegian Social Science Data Services. About. URL: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/about/index> (дата звернення: 08.07.2019).
8. Hicks D., Wouters P., Waltman L., Rijcke S. de, Rafols I. Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*. 2015. V. 520, No. 7548. P. 429–431.
9. Statement by three national academies (Académie des Sciences, Leopoldina and Royal Society) on good practice in the evaluation of researchers and research programmes. URL: <http://www.academie-sciences.fr/pdf/rapport/avis111217.pdf> (дата звернення: 08.07.2019).
10. Бишоп К.Т. Как редактировать научный журнал: пер. с англ. Харьков, 1999. 188 с.
11. Вакаренко О.Г. Формування видавничої стратегії як необхідна умова просування наукового журналу в сучасному інформаційному просторі. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. Вип. 14. Київ, 2017. С. 18–23. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.337.018>
12. Котляревський Я.В., Радченко А.І., Мельников О.В., Семенюк Е.П. Про стратегічні пріоритети вимірювання публікаційної та видавничої активності в науковій діяльності. *Наука innov*. 2018. № 14 (5). С. 5–18. <https://doi.org/10.15407/scin14.05.005>

Надійшла 08.07.2019

REFERENCES

1. Methodology for evaluating the effectiveness of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/metodyka_text.pdf [in Ukrainian].
2. Akoev, M.A., Markusova, V.A., Moskaleva, O.V., Pisiakov, V.V. Handbook on scientometrics: science and technology development indicators. Ekaterinburh, 2014. doi: <https://doi.org/10.15826/B978-5-7996-1352-5.0000> [in Russian].
3. A game of numbers, or how the work of a scientist is now evaluated (collection of articles on bibliometrics). Moscow, 2011. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0010432> [in Russian].
4. Web of Science Core Collection. URL: <https://clarivate.com/products/web-of-science/open-access>
5. Scopus: Access and use Support Center: What is Scopus Preview? URL: https://service.elsevier.com/app/answers/detail/a_id/15534/supporthub/scopus/

6. About DOAJ (Directory of Open Access Journals). URL: <https://doaj.org/about>
7. ERIH PLUS. Norwegian Social Science Data Services. About. URL: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringsskanaler/erihplus/about/index>
8. Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., Rijcke S. de, Rafols I. Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*. 2015. V. 520, No. 7548. P. 429-431.
9. Statement by three national academies (Académie des Sciences, Leopoldina and Royal Society) on good practice in the evaluation of researchers and research programmes. URL: <http://www.academie-sciences.fr/pdf/rapport/avis111217.pdf>
10. Bishop, Claud T. How to edit a scientific journal. Philadelphia, ISI PRESS, 1984.
11. Vakarenko, O.G. Formation of publishing strategy as a necessary condition for promotion of a scientific journal in the modern information space. *Science of Ukraine in the Global Information Space*. 2017. 14: 18-23. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.337.018> [in Ukrainian].
12. Kotlyarevsky, Ya.V., Radchenko, A.I., Melnikov, O.V., Semenyuk, E.P. Strategic Priorities in Measuring the Publication and Publishing Works in Scholarly Research Activity. *Sci. innov.* 2018, 14 (5): 5-16. <https://doi.org/10.15407/scine14.05.005>

Received 08.07.2019

A.I. Radchenko, PhD (Geol.)

Publishing House «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine

JOURNAL AS A COMPLEX SYSTEM

The article deals with the organization of the activity of scientific periodicals in Ukraine, in particular in the National Academy of Sciences of Ukraine. The main normative documents defining this activity are named. The main problems of optimal organization of work on the preparation and issue of scientific periodicals, especially the problem of lack of qualified personnel and efficient distribution of powers, are outlined. The risks associated with the excessive formalization of the work of the editorial board of the scientific periodical are identified.

Keywords: scientific journal, scientometric database, publishing activity, professional publication, NAS of Ukraine.